

Список використаних джерел

1. Доктрина інформаційної безпеки України. *Сайт Президента України*. 2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
2. Звіт представника Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у Харківській області за 2021 рік. *Сайт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення*. 2022. URL: <https://www.nrada.gov.ua/reports/>
3. МІП: Запущено систему протидії антиукраїнському мовленню в зоні АТО. 2018. URL: <http://mip.gov.ua/news/2343.html>.
4. Мовлення громад в Україні: можливості для розвитку. *Аналітичний звіт, Стівен Баклі*. 2016. URL: <https://rm.coe.int/16806a6732>.
5. Bay M. The Framing Wars. *The New York Times*, 2005. URL: http://www.nytimes.com/2005/07/17/magazine/the-framing-wars.html?_r=2.

Древаль Ю.Д., доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

ПРО ОНОВЛЕНЕ ТЛУМАЧЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ СВОБОДИ І БЕЗПЕКИ У СКЛАДНИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Безпека у загальному розумінні – це відсутність загроз життєво важливим інтересам людини, певної соціальної групи, держави та соціуму в цілому. У більш конкретному розумінні – це такі умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень.

На сьогодні вже видається остаточно доведеним положення про пріоритет безпеки особистості у традиційній тріаді безпеки держави, соціуму та власне окремого індивіда. Наприклад, і в Конституції України чітко зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. У даному разі на першочергову увагу якраз заслуговує феномен безпеки, поза яким значною мірою втрачають сенс і всі інші детермінанти особистості. Причому, нехтування безпекою окремої людини не може пояснюватися якимись глобальними проблемами чи високими державними інтересами. Загалом йдеться і про складне співвідношення свободи і безпеки, під якими загалом розуміється свобода окремої особистості та безпека усіх груп населення, яка гарантується та забезпечується державою.

Зазначене співвідношення набуло значної актуальності у часи Другої світової війни і завдячує проголошенню промови тогочасного Президента США

Ф. Рузвельта від 6 січня 1941 року під назвою «Чотири свободи», яка стала етапною для сучасного розуміння свободи як непересічної соціальної та особистісної цінності (проголошеної за 11 місяців до раптового нападу Японії на США). У доповіді актуалізувалося вже відоме з XVIII століття гасло: «Ті, хто готові пожертвувати нагальною свободою заради короткочасної безпеки, не гідні ні свободи, ні безпеки» (*Those who would give up essential Liberty, to purchase a little temporary Safety, deserve neither Liberty nor Safety*) [1].

На початку XXI ст. питання щодо співвідношення свободи і безпеки не лише не втратило актуальності, але і набуло нового звучання. Це насамперед пов'язано із стрімким примноженням небезпек, що загрожують безпечному існуванню окремих людей та соціуму в цілому. Так, процеси глобалізації об'єктивно призводять до послаблення ролі держави, що зумовлює гостру необхідність перебудови політики у сфері національної та соціокультурної безпеки. З іншого боку, все масштабнішими стають випадки тероризму у різних проявах.

У західному світі уява про співвідношення свободи і безпеки зазнала суттєвих змін під впливом теракту 11 вересня 2001 року, який став безпосередньою причиною започаткування «війни проти тероризму», яку тогочасний президент США Дж. Буш проголосив вже 20 вересня того ж року. У 2019 р. до цього додалися і масштабні заходи з протидії епідемії COVID-19, які покликані забезпечити належний рівень державної підтримки заходів із охорони життя і здоров'я громадян у планетарному масштабі.

У зв'язку з посиленням заходів з відвернення подібних загроз почастишали і заяви на кшталт того, що «в полі напруги між свободою і безпекою ми вже давно рухаємося до полюсу безпеки...» (див., напр.: [2, с. 20, 52]).

Та чи найбільшу загрозу традиційним уявленням про співвідношення свободи і безпеки спричинила брутальна агресія російської федерації проти України. Відкритий воєнний напад РФ за підтримки Білорусі, який відбувається з порушенням всіх норм гуманітарного права та здійснюється засобом масових воєнних злочинів, спонукає до бодай часткового перегляду традиційних уявлень про співвідношення свободи і безпеки у звичному розумінні.

За таких умов зазначена проблематика набуває суто інструментального характеру, і зайвий раз свідчить про необхідність існування сильної державної влади як основної умови гарантування прав і свобод громадян. Часткове обмеження таких прав, яке обумовлене особливостями запровадженого воєнного стану, є вимушеним і тимчасовим заходом, чітко обмеженим у термінах дії (див. п. 3 Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022).

Отже, феномен безпеки у всіх його проявах ніколи не втрачав власної суспільної та суто практичної значущості. Проте, звичайно, у процесі суспільного розвитку якісно змінювалися форми та методи забезпечення безпеки: від намагання убезпечити представників сановних верств та водночас відвертого нехтування безпекою підданих в суто деспотичних суспільствах; до формального проголошення, але і водночас недотримання прав і свобод людини в різноманітних автократіях; і, нарешті, до можливостей повноцінного

забезпечення безпеки і свободи громадян в умовах демократії. Намагання ж представників авторитарних режимів та відвертих терористичних сил ставити під сумнів суверенітет інших держав переконливо свідчить про необхідність сильної державної влади, яка має бути основним гарантом забезпечення прав і свобод громадян. Відтак і часткове обмеження прав і свобод громадян в умовах прямої воєнної агресії та відвертого зазіхання на існування демократичної держави є вимушеним і тимчасовим заходом, спрямованим на забезпечення життя і здоров'я мільйонів громадян.

Список використаних джерел

1. The speech given by Franklin Delano Roosevelt, President of the U.S.A. to the U.S.A. Congress. Given on 6 January 1941 / The Four Freedoms speech. URL: https://en.wikisource.org/wiki/The_Four_Freedoms_speech
2. Баум Г. Спасти права граждан. Свобода или безопасность. Полемические заметки. М.: Сектор, 2015. 136 с.

Коваленко А.М., аспірант ННІ публічного управління та державної служби,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АВТОНОМНІСТЬ І ОСОБИСТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК УСПІШНА АЛЬТЕРНАТИВА АВТОРИТАРИЗМУ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Боротьба за демократію в Україні дійшла до прямого збройного конфлікту із Російською Федерацією. Необхідний захід у протистоянні ворогу - введення військового стану теж один із тимчасових елементів захисту демократії.

Як відмічається у звіті Freedom House, в 2021 році демократія знаходиться “в облозі” у всьому світі. Глобальна тенденція зниження рівня політичної свободи яка почалась у 2006 досягла свого піку через низку країн, де авторитарні режими використали пандемію COVID-19, економічну нестабільність і воєнні конфлікти на свою користь і “затягнули гвинти.”

Для України спокуса авторитаризму є велика не лише тому, що варто боротись проти окупаційного режиму, а також існує “флер” що саме це може допомогти підняти економіку. Авторитарне правління - це традиційна реакція на потреби війни, принаймні з часів античних диктаторів. З іншої сторони міф про авторитаризм як шляху процвітання так само присутній в українському політичному дискурсі.

Нині в умовах війни, може виглядати так, ніби Україні у перспективі загрожує зловживання владою. Проте зараз очевидно найбільшою загрозою для української державності та демократії залишається не режим у Києві, а авторитарний або неоавторитарний режим у Москві. І насправді якої б форми у